تفاوت متنی در حدیث محمد بن مسلم در منابع مختلف

عبارت حدیث در باب دوم به این صورت است:

> محمد بن الحسن باسناده عن علي بن مهزيار، عن محمد بن أبي عمير، عن أبي أيوب وحماد، عن محمد بن مسلم، عن أبي جعفر عليه السلام، قال: إذا رأيتم الهلال فصوموا، وإذا رأيتموه فأفطروا، وليس بالرأي ولا بالتظني ولكن بالرؤية الحديث[1]

چون دارند از تهذیب نقل می‌کنند، الحدیث درست است. اما وقتی از کافی نقل می‌کنند، خلی الحدیث ندارد. در مقنعه همان بخش اولش آمده است؛ «لیس بالرای و لا بالتظنی». صدوق هم همینطور است. متنی که مرحوم کلینی آورده‌اند، این است:

> أحمد عن علي بن الحكم عن أبي أيوب الخزاز عن محمد بن مسلم عن أبي جعفر ع قال: إذا رأيتم الهلال فصوموا و إذا رأيتموه فأفطروا و ليس بالرأي و لا بالتظني- و ليس الرؤية أن يقوم عشرة نفر فيقول واحد هو ذا و ينظر تسعة فلا يرونه لكن إذا رآه واحد رآه ألف[2]

این عبارت کافی بود. در باب یازدهم وسائل به این صورت آمده است:

> و بإسناده عن علي بن مهزيار عن محمد بن أبي عمير عن أبي أيوب و حماد عن محمد بن مسلم عن أبي جعفر ع قال: إذا رأيتم الهلال فصوموا و إذا رأيتموه فأفطروا و ليس بالرأي و لا بالتظني و لكن بالرؤية و الرؤية ليس أن يقوم عشرة فينظروا فيقول واحد هو ذا هو و ينظر تسعة فلا يرونه إذا رآه واحد رآه عشرة آلاف و إذا كان علة فأتم شعبان ثلاثين و زاد حماد فيه و ليس أن يقول رجل هو ذا هو لا أعلم إلا قال و لا خمسون[3]

شاگرد: در تهذیب «إذا رآه واحد رآه عشرة و ألف» است.

استاد: بسیار خب. اما در چاپ اسلامیه وسائل «عشرة آلاف» دارد. ظاهراً توسط مرحوم علامه طباطبایی به خط خود صاحب وسائل مطابقت شده است.

> 17:40

اضافه‌ای که در تهذیب است، نه در کافی است و نه در فقیه است و نه در مقنعه. «و إذا كان علة فأتم شعبان ثلاثين و زاد حمار فيه»؛ این «زاد» تنها در تهذیب آمده است. «و ليس أن يقول رجل وه اذ وه ال أعلم إلا قال و ال خمسون»؛ یعنی در تعداد حضرت خمسون را هم فرمودند. این نسبت به تفاوتهای متنی است که در تهذیب بود.

---

[1] وسائل الشيعة - ط الإسلامية ج۷ ص۱۸۲

[2] الكافي (ط - الإسلامية)، ج۴، ص: ۷۷

[3] وسائل الشيعة، ج۱۰، ص: ۲۸۹

بازبینی #1
ایجاد شده 17 مه 2026 14:09:04 توسط ... .
به روزرسانی شده 17 مه 2026 14:10:21 توسط ... .